

egy cseppét sem valószínű. De nagyon is figyelemreméltó az én nézetem szerint ezzel kapcsolatban az a jelenség, hogy a Sándor személynévnek -i képzős származéka is nem Sani, hanem országszerte, mindenütt Sanyi, és hogy a női Matild névnek ilyen származéka sem Mati, hanem Matyi. (A Mátyás: Matyi viszony azonban persze nem tartozik ide.) Azt hiszem ezek alapján, hogy az e becéző személynévekben észlelhető palatalisációk a becézéssel kapcsolatban keletkeztek, a becézésnek egyik szórványos és ezért eddig észre nem vett eszközeként.

Horger Antal.

Der ungarische Mädchenname Mancí ist heute in städtischen Kreisen sehr beliebt und wird allgemein als Koseform der Namen Mária (Marie) oder Margit (Margarete) betrachtet. Dies ist aber gewiss unrichtig, denn ein Kosesuffix -nci gibt es im Ungarischen überhaupt nicht. Er gehört etimologisch in die Familie des Namens Anna. Daraus wurde nämlich zuerst die ganz normale Koseform Anci, daraus die spielhafte Zwillingform Anci-Panci, deren zweites Glied selbstständig wurde, und aus diesem Panci wieder eine Zwillingform Panci-Manci, deren zweites Glied wieder selbstständig wurde. Das heutige ungarische Sprachgefühl hat natürlich nicht die geringste Ahnung davon, dass dieser Name Mancí letzten Endes Koseform von Anna ist. Durch Substituierung des Kosesuffixes -ci durch ein anderes, nämlich durch das sehr beliebte -i, entstand neben Mancí auch der Mädchenname Manyi. Die Palatalisation des n Lautes (statt Mani die Form Manyi) ist ein von den Sprachforschern bisher nicht bemerktes sprachliches Mittel der Liebkosung.

Szűz Szent Margit asszonynak,
Béla királynak leányának,
élete.

(Folytatás.)

Kéri vala gyakorta ez szórör ez szent szűzet, hogy ötet tanéchtanája, miképpen kellene Istent imádni, szolgálni (kérni).⁷³ (17) Monda ez szent szűz, Szent Margit asszon, ez szórör Katérinának:

— Ajánljad az tē testēdet és tē lelkēdet az Űristennek, és légyen az tē szűved mindēnkoron az Űristennél (avagy az Űristen-

⁷³ ...orare Deum et servire...

höz),⁷⁴ úgy hogy sēm halál, sēm egyéb ok tégēdet mēg nē vonnyon az Istennek szerelmétől.

Oly igen édessen imádkozik vala ez szent szűz mindēn időben, hogy akármely igen hideg idő volt, mikoron egyéb szórorok isteni szolgálat után mēntenek magokat mēgmelegéchteni szobába, ez Szent Margit asszon mēgmarad vala az karban csak egy kēntēsben avagy kápában az nagy hidegségben, úgy hogy mēndēnēstől fogva mēgkékől vala, miképpen holt.

Ezēnképpen lēletik vala mēg gyakorta az szóroroktól az Szent Kērēszt oltára előtt az karban, mert szent Margit asszon igen szeret vala imádkozni az Szent Kērēszt oltára előtt, miért⁷⁵ az időben (18) az sákramēntum, Krisztusnak szent beste, fēnn fōgg vala az Szent Kērēszt oltára előtt. Ésmég ez szent szűz, szent Margit asszon, hallgattya vala nagy kívánsággal, szeretettel alkalmas időn Istennek igijét (prédikációt); szent atyáknak életēket és egyéb szentēknek lēgēndájokat (életōket) és példákat, jelēssől asszonyonk Mária példait, csodatētelét, kihēz ez szent szűz kíváltképpen ragaszkodik vala, annéra, hogy valamikoron ő asszonyonk Máriaát nevezte, avagy egyéből hallotta nevezni, asszonyonk Mária tisztēsségēért az ő fejēt igen mēlyen alá hajtya vala mēndēnkoron, sēm egyébképpen ez szent szűz nēm nevezi (hija) vala, hanēm Istennek szūlēének és ő bódog remēnségének.

Azért ez szent szűz ez fēllyūl mēgmondott prédikációt hallgattya vala az vas ablakon valamēly szórorral, némikoron kedég az kapitulum- (19) házban frátēr Dézidériustól avagy egyéb frátērtől. Annak utánna elmēgyēn vala ez szent szűz az szórorokhoz az mívelő-házban és mēgmongya vala nēkik az szentēknek életōket avagy az napi évangéliomot, és inti vala ōket, hogy ōk és azonképpen élēnek.

Egy időben, mikoron Szent Margit asszon hallgatnája Szent Jakab mártírnak kēnniyát, miképpen ez szent mártírt izēnkēnt elmetēlték (vagdalták) volna (el) az pogánok Krisztusnak hitiért, mēggyūlada az mēnnyei jegyēsnek szerelmében, és monda az ő társának, szóror Alinkának, Ajkai Pētēr úrnak lējányának:

⁷⁴ Baros *Ūristennēl*-t rosszul olvas *Ūristennēl* helyett: ezt bizonyítja az eredeti „semper habeas cor ad ipsum“. Az *ad* praepositiót fordíthaták *nēl*-l is, *-hēz*-zel is, de nem *vel*-l.

⁷⁵ A *miért* kezdetben csak kérdő névmás volt, azt jelentette, hogy 'warum?' Később okhatározó mellékmondat kötőszava lett, avval a jelentéssel, hogy 'weil'. Ezen a helyen 'weil' a jelentése. A *miért* alakból lett a *mért* alak s ez is jelenthette a régi nyelvben azt is, hogy 'warum?', azt is, hogy 'weil'. A 'weil' jelentésű *mért*-ből lett a *mért* okhatározó kötőszavunk. Mint a vogul és osztják nyelv mutatja, az ugor korban még mellérendelt mondatokkal fejeztük ki mindazt, amit ma alárendelő mondat szerkezettel fejezünk ki. — Például mellérendelés: 'Szeret az oltár előtt imádkozni. *Miért?* A kereszt függ rajta.' — Alárendelés: 'Szeret az oltár előtt imádkozni, mert (régiesen *mért* v. *miért*) a kereszt függ rajta.'

— Szerető atyámfia, küllemetössök-é⁷⁶ ezek ténéköd, kiket hallasz?

Felele az szóror:

— Küllemetössök, asszonyom, de mit használ énnékém, ha én ilyen nagy kénokat nem szenvedhetők, miképpen ez szent mártír szenvedött?

(20) Monda Szent Margit asszon:

— Akarta volna az Úristen, hogy én voltam volna az-
időben ez vélágon, és metéltettem volna ízéknént (foltonként)⁷⁷
az én Uram Jézusnak szerelméért, úgy hogy az én kénom sok
ideig lött volna, és hogy az én kénom végezetin elvágták volna
az én fejemet!

Ezékét mikoron mongya vala ez szent szűz, igén vígad vala,
mert igén kívánnya vala az ő vérét kiötneni Jézusnak, az ő
jegyesének vére kiötléséért.

Ez dolgok kedég valának azon esztendőben, kiben ez szent
szűz meghala.

Soha ez szent szűz Uronk Jézusnak és ő szüleének, Szűz
Máriának képüket el nem múlta,⁷⁸ kik írattnak az kapitulum-
házban avagy egyebött, haném létérdépélvén idvözélvén őket, úgy
megyén vala el. Annak okáért az sok térdplésékért és az gya-
korta való ő térdének még(21)hajtásiért az ő térdének kalácsi
mégdagattnak és mégkeményéltének vala, miképpen az ő mes-

⁷⁶ Placent tibi ea...? — A *küll* eredeti jelentése 'placet' volt.

⁷⁷ Darabonként. — A *fal-ni*, régebben *fol-ni* ige eredeti jelentése 'harapni' volt. Így lett a 'harapás', 'egy harapás' jelentésű *fal-ás*, *fal-ka* és *fol-t* — e két utóbbi szónak is az volt eredeti jelentése, hogy 'harapás', 'kis darab', 'kevés'. A *falka* és *fol-t* eredetileg azonos jelentésű voltát mutatja az 'egy *falka* lúd' és 'egy *fol-t* lúd' (= 'egy kis csoport lúd') értelmi azonossága. Mint a *les* és *es* eredetileg 'lesés'-t, 'esés'-t is jelentett, vagyis ige is lehetett, névszó is: azonképpen a *fal* ige lehetett főnév is az ősidőkben 'falás', 'harapás' jelentéssel. A *fal* ige obi-ugor megfelelője ma is nemcsak ige, hanem 'falat' jelentésű főnév is. Így magyarázható meg a *-ka* kicsinyítő képzővel lett *falka* főnév képzése. Ez: ugor kori mértékszavunk = 'egy harapáska' > 'egy kevés'. A XVI. században azt is mondták, hogy: *egy falka ideig* = 'egy kevés ideig'. A *fol-t* főnév a *fal* < *fol* igéből a *fal-at* mellett olyan képzés, mint a *hol-t* (vö. 'vkinek holt-a') a *hal* < *hol* igéből a *hal-ott* ~ régi *hal-att* mellett, az *es-t* (vö. 'nap-est-e') az *es* igéből az *es-et* (vö. *napeset*) mellett, a *hi-t* a *hi-sz* ige alapszavából, a *ker-t* (= *Zaun* > *Garten*) a *ker-it*, *ker-ül*, *ker-eng* finn-ugor eredetű *ker*-alapszavából. (Tévedés az az általában elfogadott tanítás, hogy a *kert* összetételt jövevényszó.)

⁷⁸ Az *elműlik* eredeti jelentése: 'elmegy vmi mellett'; itt is ezt a térbeli mozgást jelenti, nem pedig 'mellőz', mint Baros magyarázza. A mi *műl-ik* ígéknek finn-ugor nyelvekbeli megfelelői is azt jelentik, hogy 'megy'; 'elmegy' (az ember meg az idő). — Nymer *ging sy fur daz pyld unsers herrn Ihu xpi und der jungfraw maria im Capitel oder auswendig wo sy dy gemalt sah sy hat sye eben auf iren ploszen knyen andechtiglich gegrüszet. Darum auch ire kny waren geswollen und erhertert. Als daz zewgnisz gaben ir geistlich müter, dy daz war heten genumen da sy dennoch lebt. und auch nach irem seligen abgang. (Betű szerint!)*

tére, némés özvegy asszon Olimpiadis és egyéb szórórok titkon élteben, holta után és, nagy szeretettel mégnézték és nagy erős bizonéchtással megmondották.

Mégfērédni kedég, vagy az ő lábait megmosni bokáinak fölötté — az ő szemérmességének (tisztá szüzeségének)⁷⁹ miatta —: ez őnéki mindénéstől idegén vala. Tizenennyolc esztendeig, miképpen mind az tellyes konvent bizonságot tött róla, soha az ő testét még [nēm] fērészttette,⁸⁰ akármely nehéz kórságok után és, kiket gyakorta⁸¹ szenved vala.

Mészöly Gedeon.

(Folyt. köv.)

Pápa városának jegyzőkönyveiből. (Orsz. Lt.).

Az 1738. évi aug. 22.-iki ülés határozatai, 4a l.:

1mo itt lakozó Berky Péter uram dolga a' véget tudnjillik hogy őtt forintokból és negyven pinzekből álló portioja iránt ell hozott zálogja alázatos tett szép kérésére [mellyet hogy intra qvindenam megh adna, fogadta] vissza adattatnék, a' mint is az eő kegyelme instantiája megh halgattatván, jelentett zálogja is vissza adattatott.

2do Dörnyev János uram házánál majd véletlen emésztő tűz támoda¹ és rész szerént ki is gyúllada; hogy ezentül azért mind mihele² reparáltassék, mint pedig szorgalmatosbb vi-gyázattal lenne, büntetésül három forintokon marasztatik.

4to a méltóságos uraságh halászsainak fárodcságikért¹ res-solváltotott¹ és rendeltetett, hogy eők is a' nemes város malma előtt és tő torkát jól és helesen kötelelességek szerént megh tiszticsák, kétt mérő tiszta buza és három köből abajnácz gabona.³

5to nemzetes Eperjesy György urammal a' pásztorral magok között lett alkujokat bizonyos ell veszet borju iránt [helyben hagyván]; azért a' megh égert⁴ és ajánlott negyed fel forinto-ka fűzesse megh a' pásztor, ratihabeáltatik

⁷⁹ ...vm grosze lib junkferlicher zucht.,

⁸⁰ Az eredetiben másoláshibából: *meg ferezttette*.

⁸¹ A Volf-kiadásban hibásan: *gyakorta*.

¹ Nyelvjárási sajátság a után következő a helyett o-nak ejtése. Nyelv-járástanulmányozók képzelődése az, hogy ilyen helyzetben az illető nyelvjárás-nak közönséges o hangjától különböző o-t ejtenének vagy ejtettek volna valaha is. Ha a pápai ember azt mondja: *sámánok* és *Sáránok* (értsd: Sárának), mind a két esetben ugyanazt, az o hangot ejti. (E becses közleményt a közlő szíves engedelmével látta el jegyzetekkel a szerksztő.)

² *Mihel* = műhely.

³ Rozssal kevert búza. Másképpen: *kétszeres*.

⁴ Ejtsd: *égért* = *igért*.